CÂTEVA ASPECTE PRIVIND RELAȚIA DE DEPENDENȚĂ LA NIVELUL FRAZEI ÎN LIMBA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

Bianca MIUȚA

Fraza ia naştere din nevoia de exprimare, fiind realizată prin reuniunea unor propoziţii între care se stabilesc relaţii sintactice. Enunţurile au de cele mai multe ori forma de frază, adică au *minimum două propoziţii*[1]. Numărul de propoziţii − enunţ este mai mic decât numărul frazelor – enunţ, iar pentru a constitui o frază, teoretic, putem dispune de *un număr nelimitat de propoziţii*[2], dar în practică frazele lungi subliniază o excesivă tendinţă de explicit şi trebuie evitate.

Ca unitate sintactică distinctă, fraza apare consemnată în gramaticile europene la începutul secolului al XX-lea[3], fiind considerată o unitate superioară propoziţiei din punctul de vedere a sintaxei ei.

Elementele de bază a frazei reies din comparaţia sa cu propoziţia, ea fiind o comunicare cu *predicaţie multiplă*[4], de sine stătătoare alcătuită din două sau mai multe propoziţii dintre care cel puţin una trebuie să fie principală şi între care se stabilesc diferite relaţii sintactice (aceleaşi tipuri ca în cazul propoziţiei).

---

[1] Sorin Stati, *Elemente de analiză sintactică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 134.

[2] Ion Diaconescu, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 989, p. 20.

[3] Gh. Constantinescu – Dobridor, *Sintaxa limbii române*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1994, p. 276.

[4] *Ibidem,*p. 276.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

Spre deosebire de enunţurile simple, comunicarea reprezintă o formulare şi o exprimare de idei construite pe baza anumitor reguli care, asigurând *performanţa lingvistică,*[5] duc la alcătuirea unor fraze în cadrul cărora se stabilesc relaţii semantice şi structurale, *segmentale şi suprasegmentale*[6]. Din această perspectivă pentru transmiterea unei idei complexe din punct de vedere semantic intră în relaţii structurale propoziţii corelate prin apartenenţa la acelaşi *context referenţial*[7], apartenenţă care se poate analiza diacronic pe baza corespondenţei dintre părţile de propoziţie şi propoziţiile subordonate corespunzătoare la nivelul frazei.

Ca unitate sintactică de sine stătătoare, cu predicaţie multiplă, fraza poate fi abordată din *trei perspective*[8]:

- *formal*, fraza este o unitate sintactică superioară, deoarece poate fi alcătuită, teoretic, dintr-un număr nelimitat de propoziţii. În realitate, însă, capacitatea de expansiune a unei unităţi sintactice este *de gradul şapte-opt*[9], deoarece o exprimare mult mai amplă se caracterizează prin idei lungi dar lipsite de sens:

„Parcă-l văd pe astronomul cu al negurii repaus
Cum uşor, ca din cutie, scoate lumile din chaos
Şi cum neagra vecinicie ne-o întinde şi ne-nvaţă
Că epocile se-nşiră ca mărgelele pe aţă.”

(Mihai Eminescu, *Poezii*, p. 121)

---

[5] Noam Chomsky, *Sintactic Structures*, The Hague, Mouton, 1957, p. 4.
[6] Iorgu Iordan, *Limba română contemporană. Manual pentru instituţiile de învăţământ superior*, Editura Ministerul Învăţământului, Bucureşti, 1954, p. 677.
[7] *Ibidem*, p. 678.
[8] Gh. Constantinescu – Dobridor, *op. cit.*, p. 276.
[9] Ion Diaconescu, *op. cit.*, p. 20.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

- din punctul de vedere al *conţinutului*, fraza poate exprima o singură judecată (echivalentă cu o propoziţie afirmativă sau negativă), mai multe judecăţi sub forma unui raţionament, o judecată exprimată şi un îndemn echivalent al unei judecăţi neexprimate, o idee cu caracter afectiv sau o cerere, ori două sau mai multe idei cu caracter afectiv sau de cerere[10].
- din perspectivă *relaţională* în cadrul frazei, propoziţiile se reunesc şi stabilesc raporturi sintactice (*de coordonare, subordonare şi apozitiv*) prin mijloace de realizare comune cu cele întâlnite între părţile de propoziţie (*juxtapunere, joncţiune, mijloace prozodice – ritm, accent, intonaţie, acord, flexiune*)[11].

Totuşi, în ceea ce priveşte conţinutul său, fraza are comportamentul unei propoziţii independente care poate fi marcată ortografic prin: *punct, semnul exclamării, semnul întrebării*, deosebindu-se, însă, semnificativ de aceasta datorită informaţiei complexe pe care o aduce în comunicare, informaţie care se realizează prin intermediul raportului de subordonare stabilit practic la nivelul cuvintelor ei. Acest raport (*între regent şi subordonat*) se realizează, cel mai adesea cu ajutorul unui cuvânt de legătură (*conjuncţie sau locuţiune subordonatoare etc*.) şi poate ieşi sau nu în evidenţă în funcţie de topica aleasă.

Propoziţiile, ca formatori ai frazei, au fost clasificate după anumite criterii , însă după conţinutul lor, ele pot genera următoarea tipologie clasificatoare[12] (*anexa*, nr. 9):

- ***propoziţii principale*** **–** au înţeles de sine stătător, fără ele neputând exista o frază clară, corect construită şi se

---

[10] Sorin Stati, *op. cit.*, p. 134.
[11] *Ibidem,* p.134.
[12] Gh. Constantinescu – Dobridor, *op. cit.*, p. 279-291.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

caracterizează printr-o anumită suficienţă şi autonomie semantică;

A. Propoziţii principale suficiente şi autonome semantic

1. propoziţii principale suficiente necoordonate (regentează alte propoziţii subordonate);

2. propoziţii principale suficiente coordonate (prin conjuncţii coordonatoare de toate tipurile);

B. Propoziţii principale insuficiente şi neautonome semantic

a) necoordonate (incomplete din perspectiva paradigmei semantico-sintactică)

1. propoziţii principale insuficiente care conţin verbe cu insuficienţă semantică:

Nădăjduiesc[1]*/* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

2. propoziţii principale insuficiente care conţin verbe şi expresii verbale impersonale:

Trebuie[1]*/* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

3. propoziţii principale insuficiente care conţin verbe modale şi de aspect:

Vreau[1]*/* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

4. propoziţii principale insuficiente care conţin verbe de declaraţie:

Ei spuneau *mereu*[1]*/* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

5. propoziţii principale insuficiente care conţin verbe la condiţional-optativ:

Aş fi dorit de la mine[1]*/* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

6. propoziţii principale insuficiente care conţin un predicat adverbial:

Bineînţeles[1]*/că o* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

7. propoziţii principale insuficiente care conţin adverbe corelative cu corelativul în subordonată:

Aşa de greu era[1]*/* ***încât*** *nu am reuşit*[2]*/* ***să*** *termin cartea*[3]*/.*

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

8. propoziţii principale insuficiente care conţin unele adjective calificative sau provenite din participiu:

Nu sunt capabil[1] */* ***să*** *termin cartea*[2]*/.*

9. propoziţii principale insuficiente care conţin un predicat verbal exprimat prin verb la diateza pasivă şi un complement de agent:

Era obsedat de gândul[1] */* ***să*** *termine cartea*[2]*/.*

10. propoziţii principale insuficiente care conţin apoziţii articulate care regentează propoziţii subordonate atributive:

Cartea avea un cuprins vast[1] */ la care am făcut trimiteri adesea*[2]*/.*

b) coordonate

Propoziţiile principale (*suficiente şi insuficiente*) pot apărea adesea ca propoziţii incidente în cadrul frazei, ele aducând un plus de informaţie în comunicare, dar pe care dacă le înlăturăm nu modifică nici semantic, nici sintactic conţinutul frazei. Tot propoziţiile principale sunt o condiţie a existenţei frazei, conţinutul lingvistic al comunicării neexistând în afara acestora.

- ***propoziţii secundare –*** nu au înţeles de sine stătător, nu au suficienţă şi independenţă semantică depinzând de alte propoziţii din frază;

A. Propoziţii secundare necoordonate;

B. Propoziţii secundare coordonate (prin intermediul conjuncţiilor coordonatoare sau prin corelative alternative)

I. după raporturile sintactice stabilite între ele:

- ***propoziţii regente (supraordonate, nondependente) –*** propoziţii, principale sau secundare determinate sintactic de alte propoziţii, fiind denumite propoziţii *conducătoare sau care dirijează*[13];

a) propoziţii regente coordonate;

---

[13] *Ibidem*, p. 282.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

b) propoziţii regente necoordonate;
c) propoziţii regente intercalate;

- ***propoziţii subordonate (dependente)*** − propoziţii care depind sintactic de alte propoziţii şi se subordonează acestora, în esenţă depind de o parte de vorbire din propoziţia determinată în totalitate sau numai parţial. Acestea sunt propoziţii conduse, dirijate sau obligate de regentă să se raporteze la conţinutul ei;

II. după conţinut

a) propoziţii subordonate necircumstanţiale
b) propoziţii subordonate circumstanţiale

III. după tipul de subordonare

a) propoziţii subordonate paratactice (juxtapuse, asidentice)
b) propoziţii subordonate hipotactice (joncţionale)

IV. după calitatea regentei

a) propoziţii subordonate de gradul I (care depind de regente care sunt propoziţii principale);
b) propoziţii subordonate de gradul II (care depind de regente care sunt propoziţii subordonate):

„*Zice*[1] */* ***că*** *va vorbi*[2] */* ***când*** *trebuie*[3] */* ***şi cui*** *se cuvine*[4] */*”[14].

Explicaţie:

În această frază sunt patru tipuri de propoziţii:

- P 1 este *propoziţia principală* şi regentă a celei de-a doua;
- P 2 este *propoziţie subordonată completivă directă*, subordonată de gradul I şi regentă a celor două următoare, coordonate între ele;
- P 3 este *propoziţie subordonată temporal*ă, subordonată de gradul al II-lea, pentru că are ca regentă o propoziţie dependentă, care la rândul ei este subordonată unei principale;

---

[14] exemplul este preluat din Vasile Şerban, *op. cit.*, p. 336.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

• P 4 este *propoziţie subordonată completivă indirectă*, subordonată de gradul al II-lea în raport de coordonare copulativă cu propoziţia subordonată temporală precedentă.

Existenţa a două *grade de subordonare*[15], reprezintă o afirmaţie strict teoretică, deoarece subordonarea, indiferent între cine se realizează şi ce tip de regent are prezintă aceeaşi importanţa atât la nivelul propoziţiei cât şi al frazei.

V. după prezenţa în cadrul frazei

a) propoziţii subordonate anticipate
b) propoziţii subordonate reluate

VI. după felul determinării

a) propoziţii subordonate cu determinare unică (cu o singură propoziţie regentă)
b) propoziţii subordonate cu determinare dublă

VII. după numărul valorilor sintactice îndeplinite în frază

a) propoziţii subordonate cu valoare sintactică unică
b) propoziţii subordonate cu valoare sintactică dublă

VIII. după necesitatea semantică a prezenţei în frază

• *propoziţii intercalate*, care sunt cel mai adesea propoziţii subordonate, aflate în interiorul altor propoziţii din frază de care sunt legate sintactic şi cărora le întregesc sensul. Sunt marcate printr-o intonaţie specifică – *mai coborâtă* – [16], iar în scris apar izolate prin linii de pauză sau intercalate între virgule:

„*Totuşi, Alboaica făcu o mişcare pe spate din capul ei de poancă[1]/,* ***semn la ea că gândul*** *[2]/care-i venise în minte[3]/* ***îi luă pentru o clipă vederea[2]/*** *şi zise/...*

(Marin Preda, *Viaţa ca o pradă*, p. 147)

---

[15] Vasile Şerban, *Sintaxa limbii române*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970, p 336.
[16] Gh. Constantinescu – Dobridor, *op. cit.*, p. 298.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

- *propoziţii incidente,* care pot exprima intervenţia autorului, „gradul de convingere a vorbitorului, explicaţia sau aprecierea acestuia”[17], fiind de obicei propoziţii subordonate care încep cu elemente relaţionale (*conjuncţii, pronume sau adverbe relative*):

„*Nu-ţi spun,* ***zise Simina****. Aş vrea să descoperi singur şi să-ţi dai seama.*”

(Marin Preda, *Marele singuratic*, II, p. 20)

- *propoziţii de umplutură,* sunt propoziţii incidente, fără sens, care prin repetare doar întrerup şirul comunicării de bază fără a aduce în plus nicio informaţie. Ele apar mai ales în limbajul oral, iar atunci când sunt repetate în mod abuziv şi inutil, devin *ticuri verbale*[18] (de genul*: zice, vezi, mă rog* etc.);

În planul comunicării lingvistice, cel puţin două unităţi lexicale se asociază la nivel sintagmatic, prin împletirea sensurilor lexicale cu cele gramaticale. Chiar dacă, adeseori sintagma este considerată, greşit, unitate sintactică minimală, ea reprezintă de fapt condiţia realizării enunţului, a propoziţiei şi frazei, capabilă de a construi un nivel sintactic prin dezvoltarea unei relaţii sintactice.

Logica emiterii şi receptării mesajului lingvistic impune anumite limite. Din această perspectivă receptarea unei „unităţi sintactice e cu atât mai dificilă cu cât are mai mulţi determinanţi la nivel sintagmatic sau la nivel frastic”[19], fiind de preferat evitarea ei pentru a nu crea fraze lungi, pompoase dar fără înţeles. Un autor francez, Michel Voirel, le cere ziariştilor fraze scurte de „maximum 40 de cuvinte”[20].

---

[17] *Ibidem*, p. 302-303.
[18] *Ibidem*, p. 304.
[19] Ion Diaconescu, *op. cit.*, p. 20.
[20] Michel Voirel, *Guide de la rédaction*, Centre de Perfection et Formation des Journalistes, Paris, 1995, passim.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

Posibilităţile de transfer de la un nivel la alt nivel ale unităţilor sintactice sunt condiţionate de aspectele lor semantice şi gramaticale identificându-se, astfel, trei situaţii:

- unităţi sintactice care se angajează numai în expansiunea sintagmatică, în calitate de părţi de propoziţie;
- unităţi sintactice care se angajează numai în expansiunea frastică în calitate de propoziţii;
- unităţi sintactice care se angajează atât în expansiunea sintagmatică, cât şi în expansiunea frastică şi care pot fi dezvoltate (p >P) sau contrase (P >p)[21].

Bibliografie selectivă

* * * *Dicţionarul Explicativ al limbii române,* Editura Academiei, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Bucureşti 1975;

* * * *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al Limbii Române,* Editura Univers Enciclopedic, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, 2005;

* * * *Gramatica limbii române,* Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, vol. II *Sintaxa,* Editura Academiei, Bucureşti, 1966;

* * * *Gramatica limbii române,* II - *Enunţul,* Editura Academiei Române, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, 2005;

* * * *Gramatica uzuală a limbii române,* coordonator: Teodor Cotelnic, Editura Litera, Bucureşti, 2000;

Chomsky, Noam, *Sintactic Structures*, The Hague, Mouton, 1957.

Constantinescu – Dobridor, Gh., *Sintaxa limbii române*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1994.

Diaconescu, Ion, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1989.

Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană. Manual pentru instituţiile de învăţământ superior*, Editura Ministerul Învăţământului, Bucureşti, 1954.

[21] Ion Diaconescu, *op. cit.*, p. 21.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)

Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Editura Junimea, Iaşi, 1983.
Irimia, Dumitru, *Structura gramaticală a limbii române – Sintaxa,* Editura Junimea, Iaşi, 1983.
Şerban, Vasile, *Sintaxa limbii române - Curs practic*, Ediţia a II-a. Revizuită şi completată, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970.
Stati, Sorin, *Elemente de analiză sintactică*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972.
Voirel, Michel, *Guide de la rédaction*, Centre de Perfection et Formation des Journalistes, Paris, 1995.

Abstract

The Romanian syntax operates with the phrase taking into account three distinct aspects of it: the *formal* one, the *content* of the phrase and the *connections* which are established between the sentences. Concerning the sentences, there are various types of main and subordinate clauses which can structure the Romanian phrase in its specific formula.

BDD-A12914 © 2009 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:01:06 UTC)